

Rasathane

İstanbul Modern Fotoğraf Galerisi, *Rasathane* sergisiyle **Barbara ve Zafer Baran**'ın 1999'dan günümüze son dönem ortak üretimlerinden bir retrospektif sunuyor. Baranların çalışmaları; **"arkeolojik bir kazının en üst tabakası"** olarak nitelendirdikleri, 11 seriden oluşan bu sergiyle, Türkiye'de ilk kez kapsamlı biçimde sergilenecek. İstanbul Modern Fotoğraf Bölümü Yöneticisi **Sena Çakırkaya**'nın küratörlüğünü üstlendiği sergi, **28 Kasım 2013-27 Nisan 2014** tarihleri arasında yer alacak.

1981'den bu yana birlikte çalışan Barbara ve Zafer Baran'ın çalışmaları, yaşamın içinde gizli kalan basit, sıradan ve minimal olanı; sanat tarihi, doğa, bilim ve teknolojiyle iç içe, imgeler yaratarak, deneysel uygulamalarla görünür kılıyor. İkilinin çalışmalarının merkezinde her zaman "en saf haliyle fotoğraftan aldıkları haz (izleme ve dönüştürme edimi)" var.

Baranların yapıtlarında kullandıkları teknikler, gereçler ve süreçler çok sayıda temaya hizmet ediyor. Görüntü üretme süreçlerinin mümkün olduğunca basit olmasını tercih ediyorlar. Kameralı ve kamerasız fotoğraf tekniklerini kullanan Baranlar, çalışmalarında deneysel yaklaşımlarını anlatıyla zenginleştiriyor. **"1999'dan bu yana, iki tekniğe dayalı çalışıyoruz: kameralı ve kamerasız; sadece temel ekipmanı kullanıyor ve asgari oranda post-prodüksiyon işlemi yapıyoruz."**

Aralarında Victoria & Albert Museum, The Photographers' Gallery, Saatchi Gallery, British Library ve Tel Aviv Müzesi'nin de bulunduğu çok sayıda galeri ve müzede kişisel sergiler açan ve grup sergilerine katılan, V&A, Tate Britain başta olmak üzere çeşitli koleksiyonlarda çalışmaları bulunan Baranlar, aynı zamanda kurumsaldan kültürele çok sayıda ısmarlama proje için yapıtlar üretti. Hazırladıkları bu çalışmalar arasında İngiliz Ulusal Operası için İngiltere'de soyut fotoğraf kullanarak gerçekleştirilen ilk opera afişleri, Phaidon'un *The Photography Book*'unun tipografik alfabe fotoğraflarından oluşan ünlü kapağı, Birleşik Krallık Bahçecilik Cemiyeti'nin iki yüzüncü yılı nedeniyle yaptıkları bir seriyi de içeren Birleşik Krallık Posta Kurumu için pul tasarımları, David Hare'in *The Designated Mourner* filminin jeneriği için film sekansı bulunuyor.

İşlerinin kalbinde "zaman" var

Baranlar'ın gördüklerinin ve düşündüklerinin birer yansıması olan işlerinin kalbinde, "zaman" yer alıyor. Zamanın geçmesiyle oluşan doğal yıpranmayı ve aşınmayı, geçiciliği, dönüşümü, doğanın kırılganlığını, insanoğlunun dünyadaki etkisini estetik olarak yeniden görselleştirerek belgeliyorlar: Arkeolojik alanlarda bulunan taş ve kaya parçaları, çürümekte olan çiçekler, göz alıcı ama zehirli egzotik çiçeğin derinlikleri, parklarda istenmeyen yabancı otlar, uçağın içinden şehirlerin kuşbakışı görüntüleri, ay ve yıldızlardan yayılan ışıklarla yaratılan farklı formlar ve ayın denizdeki yansımalarında saklı doğal çizimler hep bu belgeleme çabasına birer örnek teşkil ediyor. Baranlar "zamansızlığın ve sükûnetin peşinde", nesneleri ve "aralarındaki" uzamları gözlüyor, kendilerine özgü yöntemleriyle insanın varoluşunun ve etkileşimlerinin izlerini kayıt altına alıyor.

"Görüntülerimizde zamanın geçişi bir çiçeğin çürüyen taç yaprakları, kayaların ve taş parçalarının yavaşça aşınması, ayın bir su örtüsünün üzerindeki ya da bulutların gökyüzü boyunca devinimleri, her yıl düzenli olarak saçılan tohumlar, ya da hayal bile edilemeyecek kadar uzaktaki yıldızların bize ulaşan ışıkları yoluyla ima ediliyor. Ayrıca, fotografik pozlamanın milisaniyelerden dakikalara

uzanan kendi zamanı var. Ve tabii bir de bizim kendi zamanımız var; kendi yaşamımızın çatısı içinde ilerlediğimiz sürece.”

1998’de Royal Mail (Birleşik Krallık Posta Kurumu) tarafından fotoğrafın icadı konusunda talep edilen çalışmaları dolayısıyla inceledikleri, fotoğrafın öncülerinden William Henry Fox Talbot’ın fotojenik çizimlerinden esinlenerek, negatif-pozitif tekniğini yorumladıkları yöntemi, sonraki üretimlerinde de farklı konularla sürdürüyorlar. Fotogramın güncel bir yorumu olarak kabul edilebilecek bu teknikle; doğanın kırılğanlığı, içeriğe hiçbir müdahalede bulunulmadan, dolaysız bir şekilde aktarılıyor.

Sergiyeye ismini veren *Rasathane*7adlı (2002) fotoğraftaki nesne, Zafer Baran’ın babasının İzmir’de 1960’lı yıllarda inşa ettiği rasathaneyi yıllar sonra ziyareti sırasında çiftin dikkatini çeken, bahçedeki ağaçtan düşen bir elmaya ait. Elmanın tepeden çekilmiş bir görüntüsü olan fotoğraf, Baranların çalışmalarının temelini oluşturan gözlemleme, nesnelere yöneltilen farklı bakış açıları ve daha sonraki gökyüzü temaları için de bir haberci işlevi taşıyor. **“Çoğu kez işlerimizde fazlasıyla küçük ve çok yakında olan nesneler ile uzakta yer alanların arasında belirgin bağlar var: Bir elma, göze ya da kozmik bir hadiseye, tohumlar bir teleskopun içinden gözlenen yıldız kümelerine dönüşüyor ... Biz, yıldızları ve ayı kendi halleri ile görüntülemiyoruz. Işıklarını kullanarak ‘çizimler’ yapıyoruz. Bu da bizim çizme, resmetme edimine ayrıca fotografik dile ve onun sınırlarına duyduğumuz ilgiyi yansıtıyor.”**

Serginin başlangıcını oluşturan *Atlas* serisi (1999-2000), farklı coğrafyalardaki arkeolojik alanlarda bulunan taş ve kaya parçalarının arazi ve stüdyo çekimlerinden oluşuyor. Fotoğraflanan bu hareketsiz objeler, bulundukları ortamda kendi zaman ve mekanlarına kök salarak durağan bir varoluşun getirdiği aidiyeti sergiliyor. Diğer yandan o bölgenin tarihiyle aynı geçmişe sahip, belki bir zamanlar büyük anıtların parçası olan küçük taşlar ise kaynaklarından koparılarak stüdyo ortamında bir çekime ve çeşitli fotoğraflama tekniklerine maruz bırakılıyor.

Atlas’taki kalıcılık duygusuyla tezat oluşturan *Efemera* (2002) serisi, çiftin canlı bitkilerden topladığı ya da düşmüş, çürümekte olan çiçek parçaları üzerinden geçicilik ve dönüşüm fikrini ele alıyor. Siyah bir fon üzerinde, kesitler ve yakın planlar halinde ele alınan çiçeklerin detaylarında cinsellik, üreme ve ölüm döngüsü tek bir görüntüde vücut buluyor.

Zehirli Orman adlı seri (2003-2005), 18. yüzyılda İngiltere topraklarına getirilen egzotik bir çiçek türü mor çiçekli ormangülüne (*Rhododendron ponticum*) odaklanıyor. Göz alıcı renkleriyle İngiliz parklarına canlılık katan bu bitki, yayılmacı ve zehirli yapısı fark edildikten sonra diğer yaşam formlarına zarar verdiği için yabancı bir ot olarak görülmeye başlanıyor. Baranlar iki farklı ışıktaki ve yaklaşımla çekim yaparak, alacakaranlıkta, ufak bir kamerayla bitkinin ve ormanın gizemli ve klostrofobik ortamını gösteriyor; bitkinin renkli çiçeklerine yakın bir plandan yapılan diğer çekimle de, çiçeğin erotik ve cazibeli derinliklerine bizi davet ediyor.

Efemera ve *Zehirli Orman* serisinin devamı niteliğinde olan *Yaban Otları* (2006-2007), konvansiyonel tarımda veya süslü park ve bahçelerde istenmeyen yabancı otları inceliyor. Baranlar, bulunduğu doğal ortamda önemli işlevleri olmasına rağmen insanın kontrol etmeye çalıştığı topraklarda istenmeyen bu yabancı türlerin ve onlarla beraber yaşayan (kadraja giren böcekler ve küçük bir örümcek gibi) canlıların işitilmeyen sesini, gözden kaçan mütevazı güzelliğini gösteriyor.

Parçacıklar ve Akışkan Bedenler serisi (2007), tohum ve tozların yakın plan çekimlerinden oluşuyor. Ezilmiş bir meyvenin, insan vücudunun içindeki akışa; sıradan tohum ve toz zerreciklerinin, uzayın derinliklerindeki gök cisimleriyle benzerliği dikkat çekiyor.

Xanthos/Letoon adlı seri (2007) ismini, bugün Antalya - Muğla sınırları içinde bulunan, Likya medeniyetinin idari ve dini merkezlerinden alıyor. Xanthos’taki en önemli parçalar bugün asıl

topraklarından çok uzakta, British Museum’da sergilenirken, Baranlar bu arkeolojik bölgedeki tohum ve botanik türlerin peşine düşüyor.

Turner’ın Manzarası: Yapay Bulut Serisi I (2006-2009), sanatçıların – ve bir zamanlar İngiliz ressam J.M.W. Turner’ın – konu edindiği Richmond Hill’in üzerindeki gökyüzü, Londra üzerinde yüksek irtifada seyreden uçakların geçiş güzergâhını görüntülüyor. Turner’ın bundan iki yüzyıl önce, Sanayi Devriminin zirvesinde resimlediği nefes kesici gökyüzü manzaraları bugün uçakların ardında bıraktığı yoğunlaşmış buhar izlerinin oluşturduğu bulutlarla farklı bir dramatik etki yaratıyor. Bu ince çizgilerin sirüs bulutlarına dönüşmesiyle oluşan yapay ve aldatıcı manzara; dünyadaki dolaşımın, teknolojik ilerlemelerin, hava kirliliğinin ya da kısaca insanoğlunun dünyadaki etkisinin görsel bir kaydını oluşturuyor.

Şehirden gökyüzündeki uçakların izlerine bakan *Turner’ın Manzarası’nın* aksine *Metropolis* (2008-2011) serisi, şehir ve kasabaların bir uçağın içinden kuşbakışı görüntülerini yansıtıyor. Yıldızların yüzlerce ya da binlerce yıl öncesinden bize ulaşan ışıklarının aksine, şehrin anlık ışıkları evrenin insanlar tarafından her gün yeniden üretilen basit bir kopyasını hatırlatıyor. Uzaydaki galaksiler gibi, insanoğlunun dünyada kurduğu yerleşimler de karanlığın içinde yaşamın izlerini yansıtıyor.

Yıldız Çizimleri’nde (2009-2010) kameranın kadrajı boş bir kağıt, yıldızlar ve ay ise bir kalem gibi kullanılarak gökyüzünde çizimler meydana getiriliyor. Ay ve yıldızlardan yayılan ışığa odaklanan kameranın hareketiyle gökyüzünde farklı formlar yaratılıyor.

Yıldız Çizimleri’nde var olan ışıklardan yeni figürler yaratan Baranlar, en güncel çalışmaları *Ay Çizimleri’nde* (2012-2013) ise ayın denizdeki yansımalarında saklı doğal çizimleri ortaya çıkarıyor. Su ve rüzgarın hareketiyle denizin yüzeyinde oluşan ışık oyunlarını kaydediyorlar.